

T.C. OTTAVA BÜYÜKELÇİLİĞİ
Ticaret Müşavirliği

Ocak 2012

KANADA ÖZET İŞ REHBERİ

- I- KANADA'NIN DEVLET YAPISI VE HUKUK SİSTEMİ
- II- ŞİRKET TÜRLERİ VE KURULUŞU
- III- DIŞ TİCARET
- IV- VERGİ SİSTEMİ
- V- ÖZEL BİLGİLERİN GİZLİLİĞİ
- VI- TELİF HAKLARI
- VII- EMLAK HUKUKU
- VIII- GÖÇMENLİK
- IX- İŞ HAYATINI DÜZENLEYEN YASALAR
- X- ANLAŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ

ÖNEMLİ NOT: Bu çalışma genel bilgi vermek ve kaynak sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.
Herhangi bir şekilde hukuki sorumluluk kabul edilmez.

1- KANADA'NIN DEVLET YAPISI VE HUKUK SİSTEMİ:

- Kanada, 34.6 milyon nüfusa sahip, yaklaşık 10 milyon km² coğrafi alanı ile Rusya'dan sonra dünyada ikinci sırada yer alan, doğal kaynak bakımından oldukça zengin ve sanayileşmiş bir ülkedir.
- Ülkenin resmi dili İngilizce ve Fransızca'dır.
- Devletin yapısı, İngiliz devlet yapısına benzeyen, federal devlet ve eyaletlerden oluşan "parlamentar demokrasi" olarak tanımlanmaktadır.
- Devletin başında, İngiltere Kraliçesini temsil eden ve sınırlı yetkileri haiz Genel Vali bulunmaktadır.

Federal Devlet:

- Federal Devletin başkenti, Ontario Eyaletinde yer alan Ottawa kentidir.
- Kanada Parlamentosu, yasama yetkisini kullanan Parlamento (House of Commons-308 üye) ve teorik olarak iktidardaki partinin muhtemel aşırılıklarını denetlemekle yetkili Senato (Senate-105 üye) olmak üzere iki birimden oluşmaktadır.
- Parlamento üyeleri ülke genelinde yapılan seçimle gelmekte, senato üyeleri ise, Başbakanın tavsiyesi çerçevesinde Genel Vali tarafından ömür boyu atanan temsilcilerden oluşmaktadır.
- Kanun teklifleri, Parlamento ve Senato tarafından onaylandıktan sonra yasalaşmaktadır.
- Federal düzeyde yürütme erki, Başbakan ve seçilmiş milletvekilleri arasından atanan Bakanlardan oluşan "federal kabine" tarafından kullanılmaktadır.
- Federal Devlet; ulusal konularda, emeğin savunma, dışişleri, göçmenlik, bankacılık, ulusal para, uluslararası ticaret, bankacılık, patent, telif hakları ve vergi gibi alanlarda düzenleme yapmakla yetkilidir.
- Kanada'da, Muhafazakar Parti, Yeni Demokratik Parti, Liberal Parti ve Kebek Bloğu olmak üzere 4 ana parti bulunmaktadır.

Eyalet(Province) ve Bölgeler(Territories):

- Kanada, 10 Eyalet ve 3 Bölgeden oluşmaktadır.

EYALETLER	NÜFUS(2011)	BAŞKENTİ	NÜFUS(2010) (000)
Alberta	3,798,791	Edmonton	1,176.3
British Columbia	4,592,034	Victoria	358.1
Manitoba	1,254,658	Winnipeg	753.6
New Brunswick	755,810	Fredericton	751.8
Newfoundland and Labrador	511,272	St. John's	192.3
Nova Scotia	946,378	Halifax	403.2
Ontario	13,422,912	Toronto	5,741.4
Prince Edward Island	146,152	Charlottetown	141.2
Quebec	8,002,098	Quebec City	754.4
Saskatchewan	1,063,535	Regina	215.1

BÖLGELER		BAŞKENTİ	
Nortwest Territories	43,485	Yellowknife	19.7
Nunavut	33,330	Iqaluit	7.4
Yukon	34,891	Whitehorse	16.7
KANADA TOPLAM	34,605,346	Ottawa	1,239.1

- Eyaletlerin kendi bölgelerinden seçilen Milletvekilleri, Başbakanları (Premier), eyalet Bakanlar Kurulu, Yasama Meclisi, politik partileri ve mahkemeleri bulunmaktadır.
- Belediye ve idareleri yetkilerini Eyalet kanunlarından almaktadırlar.
- Kanada ayrıca üç Bölgeye sahip olup, Bölgeler, Federal Parlamento tarafından oluşturulabilmektedir. Eyaletlere benzer bir idari yapılanmaya sahip olmakla birlikte, Bölgelere federal alan içerisinde Eyaletlere benzer bazı yetkiler kullanılmaktadır.
- Eyaletler, *doğrudan vergiler, doğal kaynaklar, aile hukuku, sağlık kanunları, iş standartları, eğitim, sosyal hizmetler ve konut* gibi alanlarda düzenleme yapabilmektedir.
- Kanada, ekonomik ve ticari merkezler bağlamında incelendiğinde, eyalet olarak *Ontario, Alberta, Quebec ve British Columbia*, şehir bazında ise Toronto ve Montreal önde gelen merkezler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hukuk Sistemi:

- Kanada mahkemeleri bağımsız olup, Parlamento tarafından üretilen kanunların yorumlanması ve uygulanması ile görevlidir.
- Kanada'da Quebec Eyaletinde "*sivil hukuk*", diğer Eyalet ve Bölgelerde "*İngiliz Hukuk Sistemi*" (Common Law) olmak üzere, iki çeşit hukuk sistemi bulunmaktadır.
- Kanada Anayasası ülkenin en üst yasasıdır.
- Kanada'nın Hak ve Özgürlükler Belgesi, Kanada Anayasasına dercedilmiş olup, ekonomik hakların düzenlenmesine dair sınırlı uygulama içermektedir.
- Kanada Anayasa Mahkemesi, kanunların yorumlanmasında son sözü söyleyen en üst mahkemedir.
- Eyaletler'de ise "Bölgesel Temyiz Mahkemeleri" hukuki anlamda son sözü söylemektedir.
- Kanada'da hukuk üretimi, katılımcı bir yapı arz etmektedir. Federal ve Eyalet düzeyinde, devletin her kademesi bir kanunla veya politika ile ilgili olarak özel sektör veya profesyonellerden görüş toplamakta (*consultation process*), ilgili Komitelerde herkes konu ile ilgili görüş bildirmektedir.
- Bu durum, dumping, sübvansiyon ve korunma önlemi gibi DTÖ'yü ilgilendiren konulara ilişkin Kurulların toplantıları ile serbest ticaret anlaşmaları, yatırım anlaşmaları, gümrük düzenlemeleri, ithalat/ihracat denetimleri, ticari ambargolar gibi alanlarda yapılan toplantı ve düzenlemeler için de geçerlidir.
- Kanada'nın tüm devlet kademeleri, özel sektörden alım yapma ve kamu-özel sektör arası işbirliği geliştirme gibi faaliyetlerde bulunmaktadır.

DETAYLI BİLGİ İÇİN:

Federal Devlet; Genel Vali, Meclis, Senato, Başbakanlık, Bakanlıklar:

<http://www2.parl.gc.ca/Parlinfo/pages/federalgovernment.aspx?Menu=Federal>

Eyalet ve Bölge Parlamentoları:

<http://www2.parl.gc.ca/Parlinfo/compilations/ProvinceTerritory/Provincialterritoriallegislatures.aspx?Language=E>

Kanada'nın Hukuk Sistemi:

<http://www.justice.gc.ca/eng/dept-min/pub/ecs-ajc/>

Kanada Anayasa Mahkemesi:

<http://www.scc-csc.gc.ca/>

Ontario Temyiz Mahkemesi:

<http://www.ontariocourts.on.ca/cou/en/>

Quebec Temyiz Mahkemesi:

<http://www.justice.gouv.qc.ca/english/tribunaux/appeal-a.htm>

II- ŞİRKET TÜRLERİ VE KURULUŞU:

II.1. ŞİRKET TÜRLERİ:

Kanada'da üç temel şirket türünden bahsetmek mümkündür:

1. Şahıs İşletmesi (Sole Proprietorship)
2. Ortaklıklar (Partnerships)
3. Sermaye Şirketleri (Corporations)

Diğer taraftan, yukarıda sıralanan temel şirket yapılanmasından türetilmiş olan şirketler de bulunmaktadır:

- 1- Joint ventures,
- 2- Branch ofis,
- 3- Subsidiary.

1. Şahıs İşletmeleri(sole proprietorships):

Bir kişinin sahibi olduğu, dolayısıyla tüm borç ve yükümlülükler ile gelirin tamamen sahibine ait olduğu basit şirketlerdir.

Avantajları:

- Kolay ve düşük masrafla kurulabilir olması.
- Yasal yükümlülüklerin sınırlı olması,
- Karar alma mekanizmasının sahibine ait olması,
- Düşük işletme sermayesi ile işin başlatılabilmesi,
- Duruma göre vergi avantajları (kayıpların kişisel gelirden düşülebilmesi, karın düşük olması halinde vergi dilimi avantajları gibi)
- Gelirlerin tamamen sahibine ait olması.

Dezavantajları:

- Sahibinin sınırsız sorumluluk taşınması (işletme borçlarında kişisel varlıklar da risk altındadır).
- Çok karlı iş yapılması halinde, yüksek vergi dilimine girme ihtimalinin bulunması,
- İşin devamlılığının, işletme sahibinin devamlılığına bağlı olması,
- Sermaye temininde zorluklar ile karşılaşılabilmesi.

2. Ortaklıklar(partnerships):

Birden fazla kişinin bir araya gelerek kurmuş olduğu şirketlerdir. Bu tür şirketlerde ortaklar, mali kaynakları ile kişisel yetkinliklerini bir araya getirmektedirler. Ortaklar, bir avukat yardımıyla "ortaklık anlaşması" yaparak kar, zarar ve diğer konularda sorumluluklarının sınırlarını belirleyerek kendilerini koruma altına alabilir.

Avantajları:

- Kurulmasının basit olması,
- İş açma maliyetinin ortaklar arasında pay edilmesi,
- Yönetim, kar ve varlıkların paylaşımının söz konusu olması,
- Duruma göre vergi avantajı bulunması.

Dezavantajları:

- Şahıs işletmesinde olduğu gibi, işletme ile şahıs arasında hukuki farklılık bulunmaması,
- Ortakların şirket türüne göre değişmekle birlikte sınırsız sorumluluk taşınması,
- Ortak bulunmasında güçlüklerle karşılaşılabilmesi,
- Ortaklar arası gerilimin söz konusu olabilmesi,
- Ortaklardan biri tarafından alınan kararın, diğer ortağı etkilemesi.

Ortaklıklar, genel ortaklıklar, sınırlı ortaklıklar veya deklere edilmemiş ortaklık (undeclared partnership, sadece Quebec Eyaletinde tanınmaktadır) gibi alt gruplara ayrılmaktadır.

3. Sermaye Şirketleri(corporations):

Sermaye şirketleri, federal veya eyalet düzeyinde kurulabilmektedir. Bu şirketler hukuki olarak tüzel kişilik kazanırlar. Kanada'da en yaygın şirketleşme türüdür. Bu işletmelerin hisse sahipleri, işletmenin borçlarından, yükümlülüklerinden ve işletmenin aldığı karar ve uygulamalardan sorumlu olmamaktadır.

Avantajları:

- Sınırlı sorumluluk,
- Sahipliğin el değiştirebilmesi,
- Şirket varlığının kişilere bağlı olmaması,

- Tüzel kişiliğe sahip olması.
- Kolay sermaye temin edebilmesi.
- Vergi avantajları bulunması.

Dezavantajları:

- Yasal olarak sıkı denetim.
- Kuruluş maliyetinin yüksekliği.
- Kapsamlı kayıtların gerekliliği, toplatı tutanakları vs..
- Devlete yıllık rapor dosyası verilmesi.
- Hisse sahipleri ile yöneticiler arasında gerilim.
- Müdürlerin ikametgahı ile ilgili muhtemel problemler, Kanadalı olmaması veya başka bir eyalette ikamet etmesi hallerinde.

11.2. ŞİRKET KURULUŞU:

Şirket kuruluşuna ilişkin kurallar, şirketin türü ve bulunduğu Eyalette ve hangi düzeyde kurulacağına göre (federal, eyalet veya bölge) değişiklik gösterebilmektedir.

Şahıs işletmeleri ve ortaklıklar ile ilgili düzenlemelerde, eyalet ve bölge kanunları geçerli olup, şirketin kurulacağı eyaletin kurallarının incelenmesi gerekmektedir. Örneğin, şahıs işletmesi Ontario Eyaletinde kurulacak ise bu eyaletin düzenlemelerine bakmakta yarar görülmektedir.

Şahıs işletmesi veya Ortaklıkların kurulmasında;

- Şirket isim kaydının yaptırılması (aynı isimde başka şirketin bulunup bulunmadığının araştırılması, şirket adresi, sahibinin kimlik bilgileri, temas bilgileri, kayıt ücreti, vb.).
- Diğer izin, lisans, kayıt veya sertifikaların temin edilmesi,
- Şirket isim kaydının 5 yılda bir yenilenmesi gerekmektedir.

Sermaye şirketleri, en çok düzenlemeye maruz kalan şirket türü olup, bu şirketlerin Eyalet, Bölge veya Federal düzeyde kaydı zorunludur. Doğal olarak, vergi bakımından Kanada Gelir İdaresine de kayıt yaptırma zorunluluğu bulunmaktadır.

Sermaye şirketlerinin federal düzeyde kurulmasına ilişkin temel yasa "*Canada Business Corporation Act*" (Kanada Şirketler Kanunu)'dur. Bu şirketlerde, direktörlerin %25'nin Kanadalı olma şartı bulunmaktadır. Direktör sayısının 4 kişinin altında olması halinde en az bir kişinin Kanadalı olması gerekmektedir. Ofiste çalışanlar açısından Kanadalı olma zorunluluğuna dair bir oran bulunmamaktadır.

Sermaye şirketlerinin federal düzeyde kurulması için aşağıdaki bilgi/belgelere gerek duyulmaktadır:

- Şirket Tüzüğü,
- İlk kayıtlı ofis adresi ve ilk Yönetim Kurulu Formu.

- Online kayıta 200 Kanada Doları, diğer hallerde 250 Kanada Doları işlem ücreti,
- NUANS raporu (şirket isminin başka bir isimle çakışmadığına dair rapor. 90 günden eski olmamalıdır)
- Şirket isim bilgi formu.

Joint ventures-Ortak girişimler. sözleşme bazlı olarak, iki veya daha fazla özel/tüzel kişinin, bir ticari girişime mal, hizmet ve sermaye katma noktasında mutabık kaldıkları durumları tanımlamaktadır. Kanada'da bu tür girişimleri düzenleyen bir kanun bulunmamaktadır. Dolayısıyla, özel kişiler arasında yapılan sözleşme, taraflara hukuki anlamda sorumluluk yüklemektedir.

YABANCI BİR ŞİRKETİN KANADA'DA YAPILANMASI:
(Extra-provincial Corporations from Outside Canada)

Yabancı bir şirketin Kanada'da yapılanması. *Canadian subsidiary*-yabancı şirketin sahipliğinde Kanada'da kurulan yeni bir şirket- veya ana şirketin *branch ofisi*-yabancı şirketle aynı isim altında Kanada'da kurulan şirket- olmak üzere iki şekilde mümkün bulunmaktadır. Burada hangi yapının tercih edileceği konusunda, yapılan iş, amaç, kurulacak Eyalet, vergi vb. gibi unsurların göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

"*Subsidiary*" kurulması halinde, şirketten doğan kar ve zararlar Kanada ile sınırlı kalmaktadır. Bir yabancı şirketin Kanada'da *subsidiary* kurması için gerekli şartlar ile Kanada'da sermaye şirketlerinin kurulması için gerekli şartlar aynıdır. Şirket federal düzeyde kurulsa bile, kurulduğu Eyaletin kanun ve kurallarını yerine getirmesi gerekmektedir(kayıt, izinler ve gelirlerin bildirilmesi vb gibi).

Branch ofisi açılması halinde ilk kurulum maliyetleri ve başlangıç kayıplarının, vergi amacıyla ana şirket gelirlerinden düşülmesi mümkün bulunmaktadır. Öte yandan, branch ofislerin Kanada'daki mali yükümlülükleri ana şirkete yansımaktadır. Yine branch ofis kurulması halinde şirket müdürlerinin %25'inin Kanada'lı olma zorunluluğu bulunmamaktadır. Branch ofislerin karlarının ana şirketin bulunduğu ülkeye transferinde %25 oranında stopaj vergisi(withholding tax) bulunduğu not edilmesinde yarar görülmektedir.

Yabancı bir şirketin Ontario Eyaletinde bir branch ofisi açmak istemesi halinde aşağıdaki belgelerle birlikte, **Companies and Personal Property Security Branch'e** müracaat etmesi gerekmektedir:

1. Lisans Formu (Form 1), iki nüsha ve orjinal imzalı;
2. Hizmetler için bir temsilcinin atandığına dair form (*Appointment of Agent for Service*) (Form 2), iki nüsha ve orjinal imzalı;
3. NUANS şirket isim raporu;
4. Aşağıdaki bilgileri içeren ilgili ülke yetkililerince imzalanmış tasdiklenmiş "*An original Certificate of Status*":
 - Şirketin ismi,

- Şirketin kuruluş tarihi.
 - Şirketin bulunduğu yer (jurisdiction).
 - Şirketin geçerli ve varlığını sürdürdüğüne dair belgeler
5. 330 Kanada Doları kayıt ücreti
 6. Kapak yazısı, isim, adres ve telefon numarası.

Yabancıların şirket hareketleri ile ilgili diğer önemli bir kanun ise "*Investment Canada Act*"- Kanada Yatırım Kanunudur. Bu Kanun ile, yabancı yatırımların en geç 30 gün içerisinde bildirilmesi, Kanadalı bir şirkette kontrolün yabancılara geçmesi halinde bu işlemlerin incelemeye tabi tutulması, yatırımın Kanada'ya net faydası vb. hususlar düzenlenmektedir.

SATIŞ TEMSİLCİLİĞİ VE DİSTRİBÜTÖRLÜK:

Şatış temsilciliği veya distribütörlük verilirken aşağıdaki hususların göz önünde bulundurulmasında yarar görülmektedir.

1. Temsilci veya distribütörün mümkün olduğunca yakından tanınması,
2. Ürünün dağıtımı ve vergiler hakkında bilgi toplanması,
3. Tarafların yükümlülüklerini belirleyen bir sözleşme yapılması (avukatlık hizmeti alınması tavsiye olunur),
4. Sözleşmenin süresinin sınırlı tutulması,
5. Devir edilecek haklarda mümkün olduğunca dikkatli davranılması.

Şatış temsilciliği ve distribütörlük neticesinde elde edilen karın, ilgili yabancı ülkedeki şirkete transferinde yine %25 oranında stopaj vergisi (withholding tax) bulunmaktadır.

DETAYLI BİLGİ İÇİN:

Sermaye Şirketlerinin Kuruluşu: <http://www.ic.gc.ca/eic/site/cd-dgc.nsf/eng/home>

Tüm Şirketlerin Kuruluşu/İsim Kaydı/Şirket Türleri: <http://www.canadabusiness.ca/eng/>

Ontario Eyaletinde Şirket Kuruluşu: <http://www.ontario.ca/>

Kanada Yatırım: <http://investincanada.gc.ca/eng/default.aspx>

Kanada Gelir İdaresi: <http://www.cra-arc.gc.ca/tx/bsnsa/menu-eng.html>

III- DIŞ TİCARET:

Kanada'nın bazı ölkelerle gerçekleştirmiş olduğu veya görüşmelerini yürüttüğu serbest ticaret anlaşmalarına ilişkin bilgiler aşağıdaki Tablolarda gösterilmektedir.

A- YÖRÖRLÖKTEKİ SERBEST TİCARET ANLAŐMALARİ(STA):

No	ÖLKE/ÖLKE GRUBU	ANLAŞMANIN ADI	İMZA TARİHİ	YÖRÖRLÖK TARİHİ
1	ABD-MEKĐİKA	NAFTA	17-Aral.-1992	01-Ocak-1994
2	ŐİLİ	KANADA-ŐİLİ STA	05-Aralık-1996	05-Tem.-1997
3	İSRAİL	KANADA-İSRAİL STA	31-Tem.-1996	01-Ocak-1997 modernization
4	KOSTA RİKA	KANADA-KOSTA RİKA STA	23-Nis.-2001	01-Kas.-2002 modernization
5	EFTA	KANADA-EFTA STA	29-Nis.-2009	01-Tem.-2009
6	PERU	KANADA-PERU STA	29-May.-2008	01-Ađus.-2009
7	KOLOMBİA	KANADA-KOLOMBİA STA	21-Kas.-2008	15-Ađus.-2011

B- İMZALANMİŐ VE ONAY SÖRECİ DEVAM EDEN STA'LAR:

No	ÖLKE/ÖLKE GRUBU	ANLAŞMANIN ADI	İMZA TARİHİ	YÖRÖRLÖK TARİHİ
1	ÖRDÖN	KANADA-ÖRDÖN STA	28-Haz.-2009	Onay süreci devam etmektedir.
2	PANAMA	KANADA-PANAMA STA	14-May.-2010	Onay süreci devam etmektedir.

C- MÜZAKERESİ SONUCLANAN STA'LAR:

No	ÖLKE/ÖLKE GRUBU	ANLAŞMANIN ADI	İMZA TARİHİ	YÖRÖRLÖK TARİHİ
1	HONDURAS	KANADA-HONDURAS STA	12-Ađus.-2011	Onay süreci devam etmektedir.

D- GÖRÜŞMELERİ SÜRDÜRÜLEN VEYA PLANLANMIŞ STA'LAR:

No	ÜLKE/ÜLKE GRUBU	ANLAŞMANIN ADI	MÜZAKERELERİN BAŞLAMA TARİHİ	GÖRÜŞMELERDE SON DURUM
1	AB	KANADA-EU KAPSAMLI EKONOMİK VE TİCARET ANLAŞMASI	15-19 Ekim 2009	9. Tur
2	CARICOM	KANADA-CARIBBEAN TOPLULUĞU STA	18-Ekim-2007	Açılış toplantısı 18 Ekim 2007
3	DOMİNİK CUMHURİYETİ	KANADA-DEMİNİK CUM. STA	07-Haz.-2007	1.Tur (10-14 Ara. 2007)
4	GUATEMALA-HONDURAS-EL SALVADOR NIKARAGUA	KANADA-ORTA AMERİKA STA	21-Kas.-2001	11. Tur (23-27 Şubat 2009)
5	SİNGAPUR	KANADA-SİNGAPUR STA	21-Ekim-2001	7.Tur (13-15 Ağu. 2007)
6	G.KORE	KANADA-KORE STA	15-Tem.-2005	13. Tur (25-28 Mart 2008)
7	33 AMERİKA ÜLKESİ*	AMERİKA STA	18-Nisan-1998	
8	FAS	KANADA-FAS STA	01-Haz.-2009	
9	BOLİVYA-KOLOMBİYA-EKVATOR-PERU	KANADA-ANDEAN TOPLULUĞU STA	Agustos-2002	
10	UKRAYNA	KANADA-UKRAYNA STA	Ekim 2009	
11	HİNDİSTAN	KANADA-HİNDİSTAN KAPSAMLI EKONOMİK ORTAKLIK ANLAŞMASI	21-Ocak-2009	

* ANTIGUA AND BARBUDA, ARGENTINA, BAHAMAS, BARBADOS, DELIZE, BOLİVIA, BRAZİL, CHİLE, COLOMBIA, COSTA RICA, DOMİNICA, DOMİNİKAN REPUBLIC, ECUADOR, EL SALVADOR, GRENADA, GUATEMALA, GUYANA, HAITI, HONDURAS, JAMAICA, MEXICO, NICARAGUA, PANAMA, PARAGUAY, PERU, SAINT KİTTS AND NEVIS, SAINT LUCIA, SAINT VINCENT AND GRENADINES, SURINAME, TRINIDAD AND TOBAGO, USA, URUGUAY, VENEZUELA.

E- HAZIRLIK ÇALIŞMALARI SÜRENLER:

No	ÜLKE/ÜLKE GRUBU	ANLAŞMANIN ADI	MÜZAKERELERİN BAŞLAMA TARİHİ	GÖRÜŞMELERDE SON DURUM
1	TÜRKİYE			

A- KANADA'YA MAL İTHALATINDA ÖNEMLİ BİLGİLER

Kanada'ya ithalat federal düzeyde düzenlenmekte olup, ithalatçıların gümrük işlemlerinde uymaları gereken kurallar, gümrük vergilerinin hesaplanma biçimleri Gümrük Kanununda (Customs Act), gümrük vergilerinin oranları ise Gümrük Tarifesinde (Customs Tariff) yer almaktadır.

1. Tarifelerin Sınıflandırılması

- Kanada'ya ithal edilen malların sınıflandırılması Dünya Gümrük Örgütünün hazırlamış olduğu "Armonize Mal Tanımı ve Kodlama Sistemi"ne göre yapılmaktadır.
- Mallara ait 6 haneli armonize sistem kodları (Harmonized System Code) örgüte üye tüm ülkelerin gümrük sistemlerinde aynı olmaktadır.
- Ülkemiz, söz konusu örgütün üyesi olduğundan Kanada ile aynı 6 haneli armonize sistem kodunu kullanmaktadır.
- Kanada'nın mal tanımlamasında en detay tarife pozisyonu 10 basamaklı olarak belirlenmiştir.

2. Tarife Uygulamaları

- Kanada, ithalatta, bazı ülkeler veya ülke grupları ile yaptığı tercihli ticaret anlaşmalarından kaynaklı yükümlülüklerini, tarife cetvelinde son sütun altında uygulamaktadır.
- Ancak bu tip bir anlaşma söz konusu değilse En Çok Gözetilen Ülke (Most Favoured Nation-MFN) tarifesi geçerli olmaktadır.
- Diğer taraftan, bazı ülkeler için Genelleştirilmiş Tercihler Tarifesi (General Preferential Tariff-GPT) geçerli olmaktadır.
- Ülkemiz, GPT kategorisinde bulunmakta olup, bu tarife kapsamında yer alan ülkemizden ithalatta, menşe belgesi veya Form A ibraz edilmesi halinde bazı ürünler için MFN oranından daha düşük gümrük vergileri-GPT uygulanmaktadır.

3. Tarife Hesaplamaları

- Kanada'da genel olarak *ad valorem* (yüzde oran) gümrük vergisi uygulanmaktadır. Bir malın değeri üzerinden gümrük vergisi oranına göre ödenmesi gereken vergi miktarı hesaplanmaktadır.
- Bir malın değerinin belirlenmesinde ise genelde "satış bedeli" temel alınmakta ve sigorta, nakliye vb bazı eklemeler yapılmaktadır. Satış bedeli alıcının (ithalatçının) satıcıya (ihracatçıya) ödediği miktardır.
- Alıcı ve satıcı arasında satışa konu malların fiyatlandırılmasını etkileyecek bir ilişkinin olması durumunda ise "satış bedeli" temel alınmamaktadır. Bu durumda şu yöntemler uygulanmaktadır:
 - a. Aynı eşyanın hesaplanmış satış bedeli
 - b. Benzer eşyanın hesaplanmış satış bedeli
 - c. İndirgeme yöntemi

d. Hesaplanmış kıymet yöntemi

4. Tarifelerin Kontrolü

- Kanada'nın beyana dayalı bir gümrük sistemi bulunmaktadır.
- Her yanlış beyan için hatanın önemine göre uyarıdan 25.000 Kanada doları para cezasına kadar değişen cezalar verilmekte olup yanlış beyanların düzeltilmesi için 4 yıllık bir süre belirlenmiştir.
- Ancak kaçakçılık vb. gibi daha ciddi suçlarda müsadere ve haciz uygulanmaktadır.

5. Ticaretle Tedbirler, Koruma, Kontroller

a. Özel İthalat Tedbirleri Yasası

- Özel İthalat Tedbirleri Yasası (Special Import Measures Act) Kanadalı firmaları haksız rekabete karşı korumayı amaçlamakta olup yasanın hükümleri Dünya Ticaret Örgütü'nün çeşitli anlaşmalarında belirlenen hak ve yükümlülüklerle uygundur.
- Söz konusu yasa uyarınca Kanadalı firmalar haksız ithalat uygulamaları hakkında, Kanada Uluslararası Ticaret Mahkemesine (Canada International Trade Tribunal) şikayette bulunabilirler. İnceleme sonucunda anti-dumping ya da telafi edici gümrük vergileri konabilmektedir.
- Ülkemiz menşeli veya çıkışlı demir-çelik inşaat borularının Kanada'ya ithalinde Kanada Uluslararası Ticaret Mahkemesi'nin 23 Aralık 2003 tarihli kararına dayalı olarak anti-dumping vergisi uygulaması devam etmektedir.

b. Koruma Önlemleri

- Haksız rekabet olmadığı halde bazı ürünlerin ithalatının Kanada'daki bir sanayi dalına zarar verdiğinin düşünüldüğü durumlarda ise söz konusu sanayi dalı için gümrük koruması sağlanabilmektedir. Bu tip gümrük korumalarında Kanada Uluslararası Ticaret Mahkemesi, Maliye Bakanlığına ek vergi konulması veya kısa süreli kota uygulaması için önerilerde bulunabilmektedir.
- Kanadalı firmalar, Çin'den ithal edilen ve Kanada'daki sanayi dallarına zarar verdiklerini düşündükleri mallar için, sadece rekabet ettikleri gerekçesiyle özel gümrük vergileri uygulanmasını isteyebilirler. Ancak bu talepler Çin'in Dünya Ticaret Örgütü üyeliğinin bir şartı kapsamında ele alınmakta olup 2013 yılında sona erecektir.

c. İhracat ve İthalat Kontrolleri

- Güvenlik nedeniyle Kanada belli ürünlerin ihracatını İhracat Kontrol Listesi ile, belli ülkelere ihracatı ise Bölge Kontrol Listesi ile düzenlemektedir.
- Kanada'nın ihracatını kontrol ettiği ürünler uluslararası anlaşmalara ve uygulamalara göre belirlenmektedir.
- İhracat Kontrol Listesinde yedi ürün grubu yer almaktadır. Bu gruplar şöyledir: çift kullanımlı malzemeler, mühimmat, nükleer silahlar, nükleer teknolojide kullanılabilecek

çift kullanımlı malzemeler, çeşitli mal ve teknolojiler, füze teknolojisi, kimyasal ve biyolojik silahlar.

- Kanada'nın İthalat Kontrol Listesi de bulunmaktadır. İthalat kontrol listesinde, tarım ve gıda ürünleri, ateşli silahlar, tekstil ve konfeksiyon ürünleri ile demir-çelik ürünleri bulunmaktadır.
- Kontroller çerçevesinde ihracat veya ithalat izni gerekebilmektedir. Söz konusu izinler İhracat ve İthalat İzinleri Yasasına (Export and Import Permits Act) uygun olmak zorundadır. Bu izinler Uluslararası Ticaret Bakanlığı tarafından verilmektedir.
- Öte yandan, bazı ürünlerin dış ticaretinde farklı bakanlıklardan başka izinlerin alınması da gerekebilmektedir. Örneğin, ilaç ithalatı için Sağlık Bakanlığı izni gerekmektedir.

d. Kontrol Edilen Ürünler Programı

- Kontrol Edilen Ürünler Programı (Controlled Goods Program) bazı mal ve teknolojilerin kötü niyetle kullanılmasını önlemeyi amaçlamaktadır.
- Kanada'nın İhracat Kontrol Listesinde yer alan bazı ürünleri kullanan firmaların bu programa kaydolmaları zorunludur.
- Gerekli kayıt işlemini gerçekleştirilmeyen firmalar veya kişiler 2 milyon Kanada dolarına varan para cezası ve 10 yıla varan hapis cezasına çarptırılabilir.

6. Ürün Standartları, Etiketleme ve Reklam

a. Ürün Standartları

- Kanada'da ürünlerin uyması gereken standartlar yasalarla belirlendiği gibi belli bir sanayi dalında kabul gören teknolojik standartlar ya da üreticilerin gönüllü olarak uydugu belli kurallar da önemli olmaktadır.
- Kanada Standartlar Konseyi (Standards Council of Canada) gönüllü olarak belirlenen standartların ulusal koordinasyonunu yürütmektedir.
- Kanada Senatusunda tartışılmakta olan Kanada Tüketici Ürünleri Güvenliği Yasası (Canada Consumer Product Safety Act), yürürlüğe girmesi halinde insan sağlığı ve güvenliği bakımından tehlikeli olan tüketici ürünlerinin üretimini, ithalatını, satışını ve reklamını yasaklayacaktır.
- Kanada Tüketici Ürünleri Güvenliği Yasasının getireceği önemli yenilikler, güvenilir olmayan ürünlerin toplatılmasında doğrudan devlete yetki vermesi ve belli bir ürünle ilgili insan sağlığını ya da güvenliğini tehdit eden olay olduğunda kuruluşların Sağlık Bakanlığına bildirim zorunluluğudur.
- Ancak söz konusu yasa, başka yasalarla düzenlenen gıda, ilaç, doğal sağlık ürünleri, tıbbi gereçler, kozmetik ürünleri, taşıtlar, zirai ilaçları kapsamayacaktır.

b. Etiketleme

- Kanada'da önceden paketlenmiş tüketici ürünlerinin etiketleri federal düzeyde Tüketici Paketleme ve Etiketleme Yasası (Consumer Packaging and Labelling Act) ile düzenlenmektedir.
- Tüketici Paketleme ve Etiketleme Yasasına göre ürünün adı, net ağırlığı/adedi, üreticinin ya da dağıtıcının adı ve adresi paket üzerinde bulunmalıdır.
- Etiketdeki bilgiler Kanada'nın resmi dilleri olan İngilizce ve Fransızca olmak zorundadır. Ancak, üreticinin ya da dağıtıcının adı ve adresi tek bir dilde olabilir.
- Quebec eyaletine satış yapılması düşünülüyorsa, etiketlerin ve ürünle beraber gelen diğer dokümanların Fransızca olması gerektiği hususu dikkate alınmalıdır.
- Gıda ürünleri, Gıda ve İlaç Yasası ve düzenlemelerine (Food and Drug Act and Regulations) tabi bulunmaktadır. Etiketleme kurallarının yanısıra gıda ürünlerinde içerik listesi (İngilizce ve Fransızca), son kullanma tarihi (raf ömrü 90 günden az olan ürünler için) ve besin değerleri tablosu (İngilizce ve Fransızca) olmak zorundadır.
- Belirli ürünlerin ithalatında farklı yasalar da uygulanmaktadır. Örneğin, Kanada Tarım Ürünleri Yasası (Canada Agricultural Products Act), Et Teftiş Yasası (Meat Inspection Act), Balık Teftiş Yasası (Fish Inspection Act).
- İlaçlar, Gıda ve İlaç Yasası ile düzenlenmekte olup reçeteli ve reçetesiz ilaçlar için önceden İlaç Numarası (Drug Identification Number-DIN) alınması gerekmektedir.
- Doğal sağlık ürünleri için ise Doğal Sağlık Ürünleri Düzenlemelerine (Natural Health Products Regulation) uyulması gerekmektedir.

Kanada'ya İthalata Temel Kurallar:

İthalat Öncesi:

- Kanada Gelir İdaresinden İthalat/İhracat İş Numarası alınması.
- Hangi ürünlerin ithal edileceğinin belirlenmesi,
- Ürünün menşe ülkesinin belirlenmesi,
- Ürünün yasak olup olmadığı, kontrole tabi olup olmadığı gibi hususların tespit edilmesi,
- Ürünün 10 basamaklı tarife numarasının belirlenmesi ve bu ürüne uygulanan gümrük vergisi oranının tespiti,
- Ürünün gümrük vergisinin tespiti,
- Ürünün ithalatında uygulanan başka vergiler olup olmadığının tespiti,
- Mal ve Hizmetler Vergisi(GST) uygulanıp uygulanmadığının tespiti,
- Nakliye yöntemlerinin tespiti,
- İthalatın Gümrük Komisyoncusu vasıtasıyla yapılıp yapılmayacağının kararlaştırılması,

İthalat Aşaması:

- Faturalar, menşe belgesi ve diğer gerekli dokümanların temin edilmesi,
 - İthalatta Aranılan Belgeler:
 - Kargo Kontrol Belgesi,

- Form B-3
 - Fatura,
 - Diğer gerekli, izin, lisans ve sertifikalar.
- Ürünlerin uygun şekilde etiketlenmesi ve menşe ülkesinin belirtilmesi.
 - Ürünün ilgili gümrük idaresine ulaştığına dair bildirim beklenmesi.
 - Kanada Sınır Hizmetleri İdaresinin aradığı belgelerin sunulması ve gerekli vergilerin ödenmesi.
 - Not: 1.600 Kanada dolarının altında ithalatlarda vergiler ödendikten sonra ithalata izin verilmektedir.

Diğer Hususlar:

- İthal partilerin devlet görevlileri tarafından incelenmesi mümkün olup, indirme yükleme masrafları ithalatçıya aittir.
- Bildirimde herhangi bir yanlışlık yapılması halinde bunun düzeltilmesi,
- Gümrük Kanununa uygun hareket etmeyenlere cezai işlem uygulanmaktadır.
- İthal tarihinden itibaren, ithal dokümanlarının 6 yıllık süre ile saklanması.

DETAYLI BİLGİ İÇİN:

Gümrük Kanunu: <http://laws.justice.gc.ca/en/C-52.6/>

Gümrük Tarifesi: <http://www.cbsa-asfc.gc.ca/trade-commerce/tarif-tarif/menu-eng.html>

Kanada Sınır Hizmetleri Ajansı: <http://www.cbsa-asfc.gc.ca/menu-eng.html>

Özel İthalat Tedbirleri Yasası: <http://laws.justice.gc.ca/en/S-15/>

Kanada tarafından yapılan anti-dumping soruşturmaları:

<http://www.cbsa-asfc.gc.ca/sima-hisi/menu-eng.htm>

Kanada Uluslararası Ticaret Mahkemesi: http://www.cit.gc.ca/index_e.asp

İhracat ve İthalat İzinleri Yasası: <http://laws.justice.gc.ca/en/E-19/>

İhracat ve İthalat Kontrol Lisansları: <http://www.dfnit-mgeci.gc.ca/controls-contrôles/index.aspx>

Kanada Standartlar Konseyi: <http://www.scc.ca/>

Tüketici Paketleme ve Etiketleme Yasası: <http://laws.justice.gc.ca/en/C-38/>

Gıda ve İlaç Yasası: <http://laws.justice.gc.ca/en/F-27/>

Doğal Sağlık Ürünleri Düzenlemeleri:

<http://www.hc-sc.gc.ca/dhp-mps/prodnatur/legislation/acts-lois/prodnatur/index-eng.php>

Kanada Gıda Denetim İdaresi: <http://www.inspection.gc.ca/english/foce.shtml>

IV- VERGİ SİSTEMİ:

A- KANADA GELİR VERGİSİ KANUNU:

- Kanada Gelir Vergisi Kanununa (Income Tax Act) göre Kanada mukimi olmayan ancak Kanada'da iş yapan kişilerin Kanada vergi iadesi formu doldurmaları ve yasada belirlenen esaslara göre vergilendirilebilen gelir üzerinden hesaplanan vergi miktarını ödemeleri gerekmektedir.
- Kanada mukimi olmayan kişiler şu şekilde tanımlanmaktadır:
 - Kanada dışında bir ülkede ikamet eden kişiler ya da,
 - Kanada ile ikamet bağı olmayan ve
 - Tüm vergi yılında Kanada'da yaşamayan ya da,
 - Vergi yılında Kanada'da 183 günden daha az süre bulunarak olarak tanımlanmaktadır
- İkamet bağları şöyle olabilmektedir:
 - Kanada'da ev sahibi olma,
 - Eş veya eş kabul edilen partnerin Kanada'da bulunması,
 - Kanada'da kişisel mülk bulunması (araba ya da mobilya),
 - Kanada'da banka hesabı bulunması vb.
- Söz konusu yasada Kanada mukimi tanımı yapılmamış olup genel olarak Kanada'da yaşamını sürdüren kişiler mukim olarak kabul edilmektedir.
- Kanada dışında kurulmuş işletmeler ile Kanada mukimi olmayan kişilerin Kanada'da elde ettikleri gelirler üzerinden, gelir türüne göre %25'e varan stopaj vergileri (withholding taxes) alınabilmektedir. Bazı gelir türlerinde (temettü, telif ücreti, yıllık irad, emeklilik maaşı vs.) alınan stopaj vergisi kişinin ya da işletmenin Kanada'ya vergi bakımından tüm yükümlülüğü kabul edilirken başka gelir türlerinde (işletme geliri, hizmet geliri, sigortalardan elde edilen gelir vs.) Kanada vergi formu doldurulup vergi yükümlülüğünün hesaplanması gerekmektedir. Bu hususlara ilişkin ayrıntılı bilgiler Kanada Gelir Vergisi Yasasının I. ve XIII. Bölümlerinde yer almaktadır.
- Diğer taraftan, Kanada'nın diğer ülkelerle olan vergi anlaşmaları uyarınca Kanada dışında kurulmuş işletmeler ile Kanada mukimi olmayan kişilerin Kanada'da elde ettikleri gelirler üzerinden alınan vergiler farklı oranlarda olabilmektedir.
- "*Kanada ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması*", 14.07.2009 tarihinde Ottawa'da imzalanmış ve tüm yönleriyle 1.1.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

B- KANADA'DA UYGULANAN GELİR VERGİLERİ:

Kanada'da gelir üzerinden alınan vergiler federal ve eyalet bazında ayrı ayrı tahsil edilmektedirler.

Federal Gelir Vergileri-2012

- 15% on the first \$42,707 of taxable income, +

- 22% on the next \$42,707 of taxable income (on the portion of taxable income over \$42,707 up to \$85,414). +
- 26% on the next \$46,992 of taxable income (on the portion of taxable income over \$85,414 up to \$132,406). +
- 29% of taxable income over \$132,406.

Eyaletlerde Gelle Vergileri-2012

Provincial/territorial tax rates (combined chart)	
Provinces/territories	Rate(s)
Newfoundland and Labrador	7.7% on the first \$32,893 of taxable income, + 12.5% on the next \$32,892, + 13.3% on the amount over \$65,785
Prince Edward Island	9.8% on the first \$31,984 of taxable income, + 13.8% on the next \$31,985, + 16.7% on the amount over \$63,969
Nova Scotia	8.79% on the first \$29,590 of taxable income, + 14.95% on the next \$29,590, + 16.67% on the next \$33,820, + 17.5% on the next \$57,000, + 21% on the amount over \$150,000
New Brunswick	9.1% on the first \$38,190 of taxable income, + 12.1% on the next \$38,190, + 12.4% on the next \$47,798, + 14.3% on the amount over \$124,178
Quebec	16% on the first \$40,100+ 20% on the next \$40,100 (between 40,100 and 80,200)+ 24% on the amount over \$80,200
Ontario	5.05% on the first \$39,020 of taxable income, + 9.15% on the next \$39,023, + 11.16% on the amount over \$78,043
Manitoba	10.8% on the first \$31,000 of taxable income, + 12.75% on the next \$36,000, + 17.4% on the amount over \$67,000
Saskatchewan	11% on the first \$42,065 of taxable income, + 13% on the next \$78,120, + 15% on the amount over \$120,185
Alberta	10% of taxable income
British Columbia	5.06% on the first \$37,013 of taxable income, + 7.7% on the next \$37,015, + 10.5% on the next \$10,965, + 12.29% on the next \$18,212, + 14.7% on the amount over \$103,205

Yukon	7.04% on the first \$42,707 of taxable income, + 9.68% on the next \$42,707, + 11.44% on the next \$46,992, + 12.76% on the amount over \$132,406
Northwest Territories	5.9% on the first \$38,679 of taxable income, + 8.6% on the next \$38,681, + 12.2% on the next \$48,411, + 14.05% on the amount over \$125,771
Nunavut	4% on the first \$40,721 of taxable income, + 7% on the next \$40,721, + 9% on the next \$50,964, + 11.5% on the amount over \$132,406

C- KANADA'DA UYGULANAN KURUMLAR VERGİSİ:

Federal:

- Kanada'da uygulanmakta olan kurumlar vergisi oranı %38 olup, federal indirim sonrasında %28 olarak uygulanmaktadır.
- 2012 yılında, Kanadanın kontrolünde küçük işletmeler için federal kurumlar vergisi %11, diğer şirketler için ise %15 olarak belirlenmiştir.

Eyaletler:

Eyalet/Bölge	Düşük Oran	Yüksek Oran
Newfoundland and Labrador	4%	14%
Nova Scotia	4.5%	16%
Prince Edward Island	1%	16%
New Brunswick	5%	11%*
Ontario	4.5%	12%**
Manitoba	nil	12%
Saskatchewan	4.5%***	12%
British Columbia	2.5%	10%
Quebec	8	11.9%
Alberta	3%	10%
Yukon	4%	15%
Northwest Territories	4%	11.5%
Nunavut	4%	12%

* 10% effective July 1, 2011

** 11.5% effective July 1, 2011

*** 2% effective July 1, 2011

ÖRNEK:

- Ontario Eyaletinde kurulmuş ve federal küçük işletme indiriminden faydalanabilen Kanadalının Kontrolündeki Özel Şirket-CCPC ile genel şirket arasındaki vergilendirme farkı 2012 yılı ve ilk 500 bin Kanada Dolarına kadar olan gelir için şu şekilde olmaktadır:

	CCPC	Genel
Federal Vergi	%11	%15
Ontario Eyaleti Vergisi	%4,5	%12
Toplam	%15,5	%27

D- MAL VE HİZMET SATIŞINDAN ALINAN VERGİLER VE DİĞER ÖNEMLİ VERGİLER:

1. Mal ve Hizmet Satışından Alınan Vergiler

- Federal *Mal ve Hizmet Vergisi* (GST/Goods and Services Tax) pek çok ürüne ve hizmete uygulanan bir katma değer vergisi olup harcamalar üzerinden alınmaktadır.
- Federal düzeyde, 1 Ocak 2008 tarihinden bu yana uygulanan GST %5'tir.
- GST satış anında tüketiciden alınmaktadır. Satıcı devlet adına vergiyi almakla yükümlüdür.
- Bir çok eyalette mal ve hizmet satışlarında *Bölgesel Satış Vergisi* (Provincial Sales Tax-PST) uygulanmaktadır. Bu vergi, Quebec ve Prince Edward Island eyaletleri dışında, bütün eyaletlerde federal vergi olan GST uygulanmadan mal veya hizmetin ana parası üzerinden tahsil edilir. Quebec ve Prince Edward Island eyaletlerinde ise eyalet satış vergisi, mal bedeli ve federal satış vergisi olan GST'nin toplamı üzerinden alınmaktadır.
- Ontario, Nova Scotia, New Brunswick, Newfoundland ve Labrador, eyaletlerinde GST eyalet vergileri ile birleştirilerek Armonize Satış Vergisi (HST/Harmonized Sales Tax) oluşturulmuştur.
- Kanada'da eyaletlerin bir çok üründe uyguladığı bölgesel vergi oranları aşağıda yer almaktadır.

Eyaletlerde Satış Vergisi Oranları

Eyalet/Bölge	Vergi Oranı (%)
British Columbia	7
Alberta	0
Saskatchewan	5
Manitoba	7
Ontario-	13 (HST)
Québec	8,5
Newfoundland and Labrador	13 (HST)
Nova Scotia	15 (HST)

Eyalet/Bölge	Vergi Oranı (%)
New Brunswick	13 (HST)
Prince Edward Island	10
Northwest Territories	0
Nunavut	0
Yukon	0

- Genel olarak, Kanada'da işletme sahibi olan herkesin GST toplaması ve bildirmesi gerekmektedir. Ancak, yıllık toplam satışları 30.000 Kanada dolarından az olan küçük tedarikçilerin GST için kendilerini kaydettirmelerine gerek yoktur.
- Kanada mukimi olmayan ancak Kanada'ya posta yolu ile dergi, kitap, gazete vb. ürün satan kişiler GST için kaydolmak zorundadırlar.
- Diğer taraftan, Kanada mukimi olmayan ancak Kanada'ya teslim için sipariş alan işletmeler ile yıllık toplam satışları 30.000 Kanada dolarından az olan küçük tedarikçiler istedikleri takdirde GST için kaydolabilirler.
- Bazı ürünlerde (temel gıda ürünleri, reçeteli ilaçlar, çoğu tıbbi gereç, ihraç edilen mallar vs.) GST oranı sıfırdır.
- Kanada'da mukim olmayan bir kişinin Kanada'ya yerleşme ya da Kanada'da iş kurma amaçlı aldığı danışmanlık hizmetlerinde de GST sıfır olabilmektedir.
- Ayrıca GST'den muaf olan ürünler/hizmetler kategorisi bulunmaktadır. Pek çok sağlık ve diş hekimliği hizmeti, uzun süreli emlak kiralamaları, eğitim hizmetleri, çocuk bakım hizmetleri vs. bu kategoride yer almakta olup bu ürünlerin/hizmetlerin sağlanmasında harcanan GST miktarı işletme tarafından federal devletten talep edilememektedir.
- Kanada'da mukim olmayanlar için özel kurallar:
 - Kanada'da yerleşik bir müşteriye mal satan ve aynı zamanda bu malın kayıtlı ithalatçısı konumunda olan (malın gümrükten çekilme işlemini yürüten kişi) Kanada'da mukim olmayanların gümrükte ödedikleri GST miktarı daha sonra müşteri tarafından federal devlete beyan edilerek geri alınabilmektedir.
 - Kanada'da mukim olmayanların, Kanada'da yerleşik işyerleri yoksa Kanada'daki müşterilerine verdikleri hizmet ya da temin ettikleri kişisel mülk üzerinden GST almalarına gerek yoktur.
 - Kanada'da mukim olmayanların Kanada'daki bir tedarikçiden mal satın alıp Kanada'daki bir müşteriye satmaları durumunda malı satın alırken GST ödemelerine gerek yoktur.
- Genel olarak ithalatta ödenen GST, işletmenin toplamış olduğu vergilerden düşüm şeklinde sonradan federal hükümetten talep edilebilmektedir. Ancak ihracatçının vergilendirilebilir ticari faaliyetlerinde kullanacağı maddi olmayan varlıklar (patent, ticari marka vb.) ile hizmet ithalatında GST geri talep edilememektedir.
- Bazı malların satışında GST'ye ek olarak Özel Tüketim Vergisi Yasası (Excise Tax Act) uyarınca özel tüketim vergisi alınmaktadır. Petrol ürünleri, klimalar ve ağır araçlar bu ürünler arasında yer almakta olup vergi miktarları düzenli olarak Kanada Gelir İdaresi tarafından açıklanmaktadır.
- Alkol ve tütün ürünlerinde ise GST'ye ek olarak Özel Tüketim Yasası (Excise Act) uyarınca özel tüketim harcı alınmaktadır. Kanada'da üretilen ürünlerde söz konusu harç paketleme noktasında uygulanırken ithal edilen ürünlerde ithalatçı tarafından ithalat

sirasında ödenmektedir. Vergi miktarları düzenli olarak Kanada Gelir İdaresi tarafından açıklanmaktadır.

2. Diğer Önemli Vergiler

- Ontario, Quebec, Manitoba ve Nova Scotia eyaletlerinde işletmelerin vergilendirilebilir sermayeleri üzerinden hesaplanan sermaye vergileri bulunmaktadır. Kanada'da mukim olmayan ancak Kanada'da şubesi bulunan firmaların ödemeleri gereken sermaye vergileri Kanadalı firmaların ödediği oranlara göre daha yüksek olabilmektedir.
- Kanadalı çalışanları olan kuruluşlar işveren olarak Kanada ya da Quebec Emeklilik Planına (Canada/Quebec Pension Plans) ve İstihdam Sigortasına (Employment Insurance) ödeme yapmak zorundadırlar. Bunların yanısıra eyaletlerin zorunlu kıldığı sağlık ödemeleri de bulunabilmektedir.

DETAYLI BİLGİ İÇİN:

Gelir Vergisi Kanunu:	http://laws.justice.gc.ca/en/l-3.3/index.html
Kanada Gelir İdaresi:	http://www.cra-arc.gc.ca/menu-eng.html
Özel Tüketim Vergisi Yasası:	http://laws.justice.gc.ca/en/E-15/
Özel Tüketim Yasası:	http://laws.justice.gc.ca/en/E-14/index.html
KPMG Kanada.	http://www.kpmg.ca/en/
Türkiye-Kanada Öfite vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması:	http://www.ftn.gc.ca/treaties-conventions/turkey-1-eng.asp

V- ÖZEL BİLGİLERİN GİZLİLİĞİ:

Kanada'da kişisel bilgilerin toplanması, kullanımı, ifşası federal düzeyde Özel Bilgilerin Korunması ve Elektronik Dökümanlar Yasası (Personal Information Protection and Electronic Documents Act) ile düzenlenmektedir. "Özel bilgi" tanımı yasada ayrıntılı olarak verilmektedir.

Bu yasaya uyması gereken kuruluşların 10 temel prensip çerçevesinde çalışmalarını beklenmektedir:

- 1- **Sorumluluk:** Üçüncü taraflara verdikleri özel bilgilerden sorumlu olan kuruluşlar bu bilgilerin korunması için gerekli önlemleri almalı; özel bilgilere ilişkin politika ve prosedür geliştirmelidirler.
- 2- **Amaçların belirlenmesi:** Kuruluşlar hangi amaçla özel bilgileri topladıklarını belirlemelidirler.
- 3- **Onay:** Özel bilgileri toplanan kişilerin bu husustan haberleri olmalı ve bilgilerin toplanmasına onay vermelidirler.
- 4- **Sınırlı bilgi toplama:** Kuruluşlar amaçlarına uygun miktarda ve nitelikte özel bilgi toplamalıdır.

- 5- **Kullanım, ifşa ve saklamanın sınırları:** Özel bilgiler toplama amacının dışında kullanılmaz ve ifşa edilemezler. Bilgilerin saklanması ise amaca hizmet ettikleri süre kadar olabilir.
- 6- **Doğruluk:** Özel bilgiler gerçeği yansıtmalı, tam ve güncel olmalıdır.
- 7- **Muhafaza:** Kuruluşlar özel bilgileri kaybetme, çalıma, izinsiz kullanım, ifşa, kopyalama, değişikliğe uğrama tehlikelerine karşı korumak zorundadırlar.
- 8- **Açıklık:** Kuruluşların özel bilgilerin gizliliği politikaları ile uygulamaları açık, anlaşılabilir ve kolaylıkla ulaşılabilir olmalıdır.
- 9- **Kişisel erişim:** Kuruluşlar özel bilgileri toplanan kişilere istedikleri takdirde bilgilerine erişim izni; belli koşullarda da bilgileri değiştirme izni vermelidir.
- 10- **Şikayet mekanizması:** Kuruluşların basit ve kolay erişilebilir şikayet bildirme prosedürleri olmalıdır.

Anayasal limitlerden dolayı bu yasa sadece bankalara, havayolu ve telekomünikasyon firmalarına uygulanabilmektedir. Ancak, eyaletler düzeyindeki yasalar daha geniş kapsamı olabilmekte ve farklı uygulamalar bulunmaktadır.

DETAYLI BİLGİ İÇİN:

Özel Bilgilerin Korunması ve

Elektronik Dökümanlar Yasası:

<http://laws.justice.gc.ca/en/P-21/index.html>

Kanada Özel Bilgilerin Gizliliği Komiseri: http://www.priv.gc.ca/index_e.cfm

VI- FİKRİ MÜLKİYET

A- FEDERAL YASA

1. Patentler

- Patent, federal devlet tarafından Patent Yasasında (Patent Act) belirtilen kısıtlara uyan buluşlara verilmekte olup patent sahibinin buluşun başkaları tarafından üretilmesini, kullanılmasını veya satılmasını engellemesi amacıyla kullanılmaktadır.
- Patentler sadece belli buluşlara (makinalar, teknik süreçler vs.) verilmektedir.
- Bir buluşun patent alabilmesi için kullanışlı ve yenilikçi olması gerekmektedir. Buluşun patent başvurusu yapılmadan önce kamuya çeşitli yollarla ifşa edilmesi patent alınmasına engel olmaktadır. Ancak ifşa eylemi mucit ya da mucitten bilgi edinen bir kişi tarafından yapıldıysa ve başvuru ifşadan sonraki bir yıllık süre içinde gerçekleştirildiyse patent alımında engel bulunmamaktadır.
- Aynı buluş için birden fazla kişinin patent başvurusunda bulunması halinde başvuruyu önce yapmış olan mucitin patent hakkı bulunmaktadır.
- Kanada, Paris Sözleşmesi (Paris Convention) ile Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasını (General Agreement on Tariffs and Trade) imzalayan ülkeler arasındadır. Söz konusu sözleşme ve anlaşmayı imzalayan diğer ülkelerin herhangi birinde bir patent verilmesi için yetkili mercilere başvurular, başvuru tarihinden itibaren on iki ay

süreyile patent belgesi almak için Kanada'da başvuru yapma konusunda, rüçhan hakkından yararlanırlar.

- Kanada aynı zamanda NAFTA, Budapeşte Anlaşması (Budapest Treaty) ve Patent İşbirliği Anlaşmasını (Patent Co-operation Treaty/PCT) imzalayan ülkeler arasında yer almaktadır. Uluslararası bir PCT başvurusunda anlaşma gereği başvuran kişi Kanada ulusal sistemine dahil edilir.
- Patent başvurusunda buluş ayrıntılı olarak anlatılmalıdır. Buluşu daha önceki buluşlardan ayıran özellikler, buluşun getirdiği yenilik ortaya konmalıdır.
- Patent başvuruları Kanada Fikri Mülkiyetler Ofisinin (Canada Intellectual Property Office) denetimine tabidir. Denetim başvurunun yapılmasından sonraki beş yıllık süre içerisinde gerçekleştirilmelidir. Sadece Kanada *patent vekilleri* patent başvurusu sahiplerini Kanada Fikri Mülkiyetler Ofisi karşısında temsil edebilirler.
- Bir buluş, patent başvurusu ve patent devredilebilir ya da kullanmak isteyenlere lisansla verilebilir.
- 30 Eylül 1989 tarihinden sonra yapılmış patent başvuruları gerekli harçların ödenmesi suretiyle başvuru tarihinden sonraki 20 yıllık süre zarfında geçerli olmaktadır.

2. Ticari Marka

- Ticari marka bir kişinin/işletmenin mal ve hizmetlerinin diğerlerinden ayrılmasını sağlayan kelime, sembol ya da şekildir.
- Ticari marka hakları, mal ve hizmetlerin Kanada'da kullanılması yoluyla ya da tescil yoluyla elde edilir. Kanada'da ticari markaların korunması için tescil zorunluluğu olmamasına rağmen korumayı Kanada çapında garanti altına almak için tescil ettirmek önemli bir husustur.
- Ticari markalar şu hususların olmadığı durumlarda tescil edilebilir:
 - Hayatta olan ya da son 30 yıl içerisinde vefat etmiş bir kişinin adı ya da soyadı olan markalar
 - İngilizce veya Fransızca dilinde açık ya da dolaylı bir biçimde malın/hizmetin vasıf veya kalitesini belirten; malın/hizmetin üretiminde çalışanlara ait karakteristik bilgi içeren; menşe belirten markalar ile bu hususlarda halkı yanıltacak markalar
 - Mal/hizmet için İngilizce ya da Fransızca dillerinde kullanılan isim olan markalar
 - Tescilli bir markaya ayırt edilemeyecek kadar benzer markalar
 - Kullanılması yasak markalar
- Kanada, Paris Sözleşmesi (Paris Convention) ile Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasını (General Agreement on Tariffs and Trade) imzalayan ülkeler arasındadır. Aynı zamanda NAFTA anlaşması üyesidir. Ancak Nis Anlaşması (Nice Agreement), Madrid Protokolü (Madrid Protocol) ve Marka Kanunu Anlaşmasını (Trademark Law Treaty) imzalayan ülkelerden biri değildir.
- Kanada'da marka tescili Ticari Markalar Yasasına (Trade-marks Act) göre düzenlenmekte olup bir markanın tescil hakkı o markayı ilk kullanana ait olmaktadır.
- Marka tescil başvurusu, markanın menşe ülkesinde yapılmışsa ve bu ülke Paris Sözleşmesine ya da Dünya Ticaret Örgütüne üye ülkelerden biri ise ilk başvurunun

yapıldığı tarihten itibaren altı ay içerisinde Kanada'da da marka tesciline başvurulması hususunda rüçhan hakkı doğar.

- Marka tescil başvuruları Kanada Fikri Mülkiyetler Ofisi (Canada Intellectual Property Office) tarafından denetlenmektedir. Sadece Kanada marka vekilleri tescil başvurusu sahiplerini Kanada Fikri Mülkiyetler Ofisi karşısında temsil edebilirler.
- Markanın, tescilli markanın ya da marka tescili başvurusunun markanın ayırt edici karakterinin değişmemesi koşulu ile devri mümkün bulunmaktadır.
- Tescilli marka 15 yılda bir sayısız defa yenilenebilmektedir.

3. Telif Hakları

- Kanada'da telif hakları, Telif Hakları Yasası (Copyright Act) ile düzenlenmektedir. Telif hakkı müzik, tiyatro, edebiyat ve başka sanat kollarında yaratılmış bir eserin üretilme, yayınlanma, sahneye konma, kamuya sergilenme vb. hususlarında tek hak sahibi olmayı sağlamaktadır. Telif hakkı bir düşünce, konsept ya da bilgiyi korumamaktadır.
- Kanada, Bern Sözleşmesi (Bern Convention), Telif Hakları Evrensel Sözleşmesi (Universal Copyright Convention) ve Roma Sözleşmesini (Rome Convention) imzalayan ülkeler arasında bulunmaktadır. Aynı zamanda Dünya Ticaret Örgütü üyesi olan Kanada, söz konusu sözleşmeleri imzalayan ülkeler ile DÖÜ üyesi olan ülkelerin telif haklarını tanımaktadır.
- Kanada ayrıca Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı Telif Hakları Anlaşması (WIPO Copyright Treaty) ile İcralar ve Fonogramlar Sözleşmesi (WIPO Performances and Phonograms Treaty) ve NAFTA üyesidir.
- Telif haklarının tescil edilmesi zorunluluğu bulunmamakla birlikte tescil korumayı garanti altına almaktadır. Ayrıca Kanada'da © işaretinin kullanılması zorunlu olmasa da sık kullanılan bir pratiktir.
- Telif hakları devredilebilir ya da kullanmak isteyenlere lisansla verilebilir. Bu işlemlerin yazılı yapılması ve Kanada Fikri Mülkiyetler Ofisine (Canada Intellectual Property Office) kaydettirilmesi gerekmektedir.
- Telif hakları genelde eserin yaratıcısının yaşam süresi boyunca ve bu süreden sonraki 50 yıl için geçerli olmaktadır. Ancak eser türüne göre farklı uygulamalar bulunmaktadır.

4. Endüstriyel Tasarım

- Kanada'da Endüstriyel Tasarım Yasası (Industrial Design Act) ile düzenlenen endüstriyel tasarım tescilleri faydalı bir ürünün estetik özelliklerini korumaktadır. Tasarımın tescillenebilir olması için orijinal bir şekil, biçim, doku veya süsleme içermesi gerekmektedir.
- Kanada, Paris Sözleşmesi (Paris Convention) ile Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasını (General Agreement on Tariffs and Trade) imzalayan ülkeler arasında olup aynı zamanda NAFTA üyesidir. Söz konusu sözleşme ve anlaşmayı imzalayan diğer ülkelerin herhangi birinde bir endüstriyel tasarım tescili için yetkili mercilere başvurular, başvuru tarihinden itibaren altı ay süreyle endüstriyel tasarım tescili almak için Kanada'da başvuru yapma konusunda, rüçhan hakkından yararlanırlar. Kanada'dan

başvurularda ise ürünün satılmasından, tanıtılmasından sonraki bir yıllık süre içerisinde tescil için başvurulması gerekmektedir.

- Endüstriyel tasarım tescil başvuruları Kanada Fikri Mülkiyetler Ofisi (Canada Intellectual Property Office) tarafından incelenmektedir.
- Endüstriyel tasarım, tescilli endüstriyel tasarım ve tescil başvuruları devredilebilir ya da kullanmak isteyenlere lisansla verilebilir. Bu işlemlerin Kanada Fikri Mülkiyetler Ofisine kaydedilmesi gerekmektedir.
- Endüstriyel tasarımlar 5 yıllık bir süre için tescillenir. Bu sürenin sonunda bir defalığına mahsus olmak üzere 5 yıl daha yenilenebilir.

5. Diğer Önemli Haklar ve Yasalar

- **Kişilik hakları:** Kişilik hakları genel olarak eyalet yasaları ile düzenlenmektedir. Ancak Ticari Markalar Yasasında hayatta olan ya da son 30 yıl içerisinde vefat etmiş bir kişinin adı ya da soyadının marka olamayacağı ifade edilmektedir.
- **Topografya:** Entegre Devre Topografyaları Yasası (Integrated Circuit Topography Act) ile mikroçip ve yarı iletken çiplerde kullanılan elektronik devrelerin üç boyutlu dizilimini korumak mümkün bulunmaktadır.
- **Bitki Yetiştiricileri:** Kanada, Yeni Bitki Çeşitlerini Koruma Uluslararası Birliği (Union for the Protection of New Varieties of Plants) üyesi olup yeni bitki çeşitleri, Bitki Yetiştiricilerin Hakları Yasası (Plant Breeders' Rights Act) ile korunmaktadır.
- **Alan adı:** Kanada'da internet alan adı kayıtları kendi ülke kodu olan .ca ile yapılabilmektedir. Ancak .ca alan adının alınabilmesi için belli kısıtlara uymak gerekmekte olup Kanada İnternet Kayıt Otoritesi (Canadian Internet Registry Authority) ile irtibata geçilmesi gerekmektedir.
- **Federal Ceza Kanunu** ticari marka taklidine karşı yaptırım uygulanmasını öngörmektedir.

B- EYALET YASALARI

- **Aldatıcı hareketle haksız rekabet:** Başka bir firmanın firma değerini düşüreceğini bilerek ya da değer düşmesine sebep olacak şekilde müşterileri yanlış bilgilendiren, aldatıcı hareketle haksız rekabet gerçekleştiren kişilerin bu husustaki eylemleri yargı tarafından engellenebilmektedir. Bu tip davalarda davacının Kanada'da faaliyette bulunmasına gerek yoktur.
- **İşletme isimleri:** İşletmelerin resmi firma isimleri dışında kullandıkları diğer isimler eyalet yasaları tarafından düzenlenmektedir. Örneğin Ontario eyaletinde İşletme İsimleri Yasasına (Business Names Act) göre resmi firma ismi dışında bir isim kullanan (kişi, işletme sahibi adı) işletmelerin bu ismi kaydetmeleri gerekmektedir.
- **Kişilik hakları:** British Columbia, Manitoba, Newfoundland, Quebec ve Saskatchewan eyaletlerinde kişilik haklarına ilişkin mevzuatlar yürürlükte bulunmaktadır. Quebec dışındaki eyaletlerde geçerli olan medeni kanuna göre ise kişiler izinleri olmadan dahil edildikleri aktiviteleri yasaklama hakkına sahiptirler.
- **Gizli bilgiler ve ticaret sırları:** Gizli bilgi sahibi kişiler, bilginin ticari değeri olsun olmasın, bu bilgiyi bilen diğer kişilerden onu saklamalarını isteyebilir. Bu hak kişiler

arasındaki anlaşmadan ya da ilişkinin doğasından kaynaklanan mahremiyet zorunluluğuna bağlıdır. Örneğin ortak girişimlerde elde edilen bilgiler bu kategoride yer alabilir.

- **Lisans:** Her tip fikri mülkiyet lisansla başkalarının kullanımına verilebilir. Lisans verilmeden önce herhangi bir merciden onay alınmasına gerek olmasa da bazı fikri mülkiyet türleri için Kanada Fikri Mülkiyetler Ofisine (Canada Intellectual Property Office) kayıt zorunluluğu bulunmaktadır.

DETAYLI BİLGİ İÇİN:

Kanada Fikri Mülkiyetler Ofisi:

<http://www.cipo.gc.ca/cic/site/cipointernet-internetopic.nsf/eng/Home>

Patent Yasası: <http://laws.justice.gc.ca/en/P-4/index.html>

Ticari Markalar Yasası: <http://laws.justice.gc.ca/en/T-13/index.html>

Telif Hakları Yasası: <http://laws.justice.gc.ca/en/C-42/>

Endüstriyel Tasarım Yasası: <http://laws.justice.gc.ca/en/I-9/index.html>

Entegre Devre Topografyaları Yasası: <http://laws.justice.gc.ca/en/I-14.6/index.html>

Kanada İnternet Kayıt Otoritesi: <http://www.cira.ca/>

VII- EMLAK HUKUKU (ARAZİ ALIMI vs.)

A- FEDERAL YASA

Kanada'da gayrimenkul alımında işlem hangi eyalette gerçekleşecek ise o eyaletin yasaları geçerli olmaktadır. Bu kuralın istisnaları şöyledir:

- Kanada'daki yabancı yatırımlara ilişkin mevzuat,
- İca ve iflas düzenlemeleri,
- Büyük kredi kurumlarına ilişkin düzenlemeler,
- Vergi düzenlemeleri,
- Federal çevre standartlarının uygulanması,
- Taşımacılık sektöründeki federal yasa ve düzenlemeler (tren yolu, havaalanı arazileri vb.)

B- EYALET YASALARI

1. Genel Uygulamalar

- Ontario eyaletinde yabancı yatırımcıların arazi alımına ilişkin bir kısıtlama getirilmemiş olmakla beraber vergi ve kayıt işlemlerinde bazı koşullara uymak gerekebilmektedir. Örneğin bu eyalette Kanada dışında kurulmuş firmaların gayrimenkulde pay sahibi olmaları için, eyalet işletme izni almaları gerekmektedir (bkz. Eyalet Dışı İşletmeler Yasası/Extra-Provincial Corporations Act). Quebec eyaletinde de buna benzer bir uygulama bulunmaktadır.

- British Columbia eyaletinde eski İşletme Yasasına göre işletmelerin arazi alabilmeleri için eyalete kaydolmaları gerekmektedir. Ancak yasanın değişmesi sonucu bu kural uygulanmamaktadır. Günümüzde Kanada dışında kurulmuş bir firmanın arazi satın alabilmesi için varlığını ispat eden yetkili bir merciden alınmış belge beyan etmesi gerekmektedir (İşletmeler Yasası/Business Corporations Act).
- Alberta eyaletinde ise bazı yabancı yatırımlara kısıtlama veya yasak getirilmiştir. Örneğin kırsal alanlar ile tarım arazilerinde yabancı işletmelerin yatırım yapmaları, bazı istisnalar dışında; mümkün değildir. Diğer taraftan, uygun görülen arazilerin satın alınabilmesi için de işletmenin Alberta eyaletine kaydolması gerekmektedir (Tarım ve Mesire Arazileri Mülkiyet Yasası/Agricultural and Recreational Land Ownership Act).
- Prince Edward Island eyaletinde mukim olmayanların 2 hektarın üzerindeki veya sahile 50 metreden fazla kıyısı olan arazi alımlarında yetkili merciden izin alınması gerekmektedir.
- Saskatchewan ve Manitoba eyaletlerinde de mukim olmayanların arazi alımlarına kısıtlamalar getirilmiştir.

2. Alım Satım Anlaşması

- Alıcı ve satıcılar arasında sözlü mutabakata varılsa da bağlayıcılık bakımından yazılı bir anlaşmanın olması şarttır.
- Alıcı hazırlamış olduğu anlaşma teklifini satıcıya sunabilir ve bunun sonucunda satıcının da imzasıyla teklif anlaşmaya dönüşebilir.
- Alıcının %1 ila %5 arasında değişen bir oranda depozito vermesi uygulanan bir pratiktir.
- Kanada'daki gerçekleştirilen çoğu gayrimenkul alım satım işlemleri eyalet düzenlemelerine göre kayıtlı araçlar tarafından yürütülmektedir. Araçlar %5 ila %10 arasında değişen oranlarda komisyon almaktadırlar.
- Araçlar genelde satıcı tarafından tutulmakta olup alıcıların bir aracı ile çalışmak istemeleri halinde aracının sorumluluklarını belirleyen spesifik bir anlaşma yapmalarında fayda mütalaa edilmektedir.
- Alıcının bir anlaşma imzalamadan önce gayrimenkulün bulunduğu eyalet yasa ve düzenlemelerini bilen bir avukata danışmaları da önemli olmaktadır.
- Alım satım anlaşmasına alıcının gayrimenkulü inceleyeceği ve beğenmediği takdirde anlaşmanın fes edileceği ile ilgili bir kural ("due diligence" kuralı) konulması uygulanan bir pratiktir.
- Kira getiren gayrimenkullerde kira bedeline ilişkin bilgilerin; mortgage ya da diğer finansal araçların kullanımına ilişkin ayrıntıların vb. diğer hususların da alım satım anlaşmalarına dahil edilmeleri de mümkün bulunmaktadır.
- Ancak anlaşmaya dahil edilmeyen hususlarda "sorumluluk alıcıya aittir" ilkesi geçerli olmaktadır.
- Anlaşma tamamlanırken ortaya çıkan vergiler genelde alıcı tarafından ödenmekte olup vergiler eyaletlere göre değişiklik göstermektedir.
- Satıcı anlaşmanın gereklerini yerine getirmediği takdirde alıcı mahkemeye başvurarak anlaşmanın tamlanmasını istediğini beyan edebilir ya da anlaşmayı fes edip depozitosunu geri alabilir. Alıcının anlaşmanın gereklerini yerine getirmemesi

durumunda ise satıcı mahkemeye başvurabilir ya da anlaşmayı fes ederek depozitoyu tutabilir.

- Mukim olmayanların gayrimenkul satışlarında elde ettikleri gelir üzerinden vergi ödemeleri gerekmektedir. Verginin bir kısmı satıştan önce tahmini olarak belirtilen satış bedeli üzerinden hesaplanmakta ve stopaj vergisi olarak alınmaktadır. Ancak Kanada'nın diğer ülkelerle olan vergi anlaşmaları uyarınca bu uygulama değişiklik gösterebilmektedir.

3. Diğer Önemli Hususlar

- **Gayrimenkul kullanımı ve satışına getirilen kısıtlamalar:** Gayrimenkullerin kullanımı, imar değişikliği eyaletlerin düzenlemelerine tabidir. Örneğin Ontario Planlama Yasasına (Planning Act) göre bazı istisnalar dışında sahip olunan parselin (parcel) bütününden küçük kısmını yerel planlama komitesinden izin alınmadan satılamaz, 21 yıldan uzun süreliğine kiralanamaz, ipoteklenemez. British Columbia eyaletinde Ontario Planlama Yasasına benzer bir yasa bulunmamasıyla beraber Tapu Yasasına (Land Title Act) göre belli şartlar karşılanmadan arazi parçasının (lot) bir kısmının kiralanması yasaktır. Ancak binalar için bu durum geçerli değildir. Alberta'da da bu uygulamalar benzer bir uygulama bulunmaktadır (Belediye Yönetim Yasası/Municipal Government Act). Diğer taraftan, bu eyaletlerde bir arazinin, evin satılabilmesi için gayrimenkul sahibinin yanısıra eşinin de onayı gerekebilmektedir. Satıcıların ailevi sorunları var ise bunların da önceden dikkate alınması önemli olmaktadır.
- **Eyalet ve belediye devir vergileri ile eyalet satış vergileri:** Eyalet ve belediyelerin gayrimenkul alım satımlarında uyguladıkları vergiler Kanada çapında farklılık göstermektedir. Örneğin Ontario eyaletinde %1.5'tan fazla olmayan bir oranda gayrimenkul devir vergisi alınmaktadır. Eyaletin başkenti olan Toronto'da ise buna ek olarak, yaklaşık %1.5 oranında bir belediye devir vergisi uygulanmaktadır. Ayrıca gayrimenkulle beraber gelen çeşitli eşyalar için de ayrıca satış vergisi ödenmesi gerekmektedir. Federal Mal ve Hizmet Vergisi olan GST sadece yeni binaların satışında alınmaktadır. Ancak büyük tadilat geçirmiş binalar da yeni bina sayılabilmektedir. Eyalet satış vergileri genelde satış fiyatının içindedir. Diğer taraftan, gayrimenkulü aldıktan sonra yıllık olarak ödenmesi gereken emlak vergilerinin de dikkate alınması gerekmektedir.
- **Mecurların (kiralanan yer) vergilendirilmesi:** Uzun süreli kiralama sözleşmeleri Kuzey Amerika'da çok yaygın olmasa da son senelerde daha sık uygulanmaya başlanmıştır. Eyaletler bu tip sözleşmelerde sözleşmenin uzunluğuna bağlı olarak gayrimenkul devir vergileri almaktadırlar. Ayrıca belediyeler de çeşitli vergiler uygulayabilmektedirler. Örneğin Toronto'da 50 yılın üzerindeki kira sözleşmelerinde hem eyalet hem de belediye devir vergilerinin ödenmesi gerekmektedir.
- **Gayrimenkul sahiplerine yönelik düzenlemeler:** Alman gayrimenkulde kiracılar var ise farklı düzenlemelerin dikkate alınması gerekmektedir. Ontario'da Kiracı Koruma Yasası (Tenant Protection Act) en önemli düzenleme olmakla beraber kira artırımını, kiracının mecurdan çıkarılmasına ilişkin spesifik düzenlemelerin incelenmesinde fayda

bulunmaktadır. Quebec, Alberta ve British Columbia eyaletlerinde de benzer düzenlemeler bulunmaktadır.

- **Ortak girişimler:** Gayrimenkul yatırımcıları başka yatırımcılarla ortak girişimde bulunmayı tercih edebilirler. Kanada'da bu tip girişimler ortak girişim şirketi kurma, ortaklık, ortak mülkiyet ile satış ve geri kiralama biçimlerini almakta olup hepsine ilişkin farklı düzenlemeler ve vergi yükümlülükleri bulunmaktadır.
- **Mortgage:** Kanada'da mukim olmayanların mortgage işlemlerinde ön ödeme genelde satış bedelinin %35'i olarak belirlenir. Mortgage başvurularında çeşitli iletişim araçları aracılığı ile mülakat yürütülmesi, kişisel ve finansal bilgilerin ibrazı-uygulanan pratikler arasındadır. Kanada'daki mortgage işlemleri yabancı bankalar tarafından yürütülemez.

DETAYLI BİLGİ İÇİN:

Ontario Eyalet Dışı İşletmeler Yasası:

http://www.e-laws.gov.on.ca/html/statutes/english/elaws_statutes_90e27_e.htm

British Columbia İşletmeler Yasası:

http://www.bc.laws.ca/Recon/document/freeside/--%20b%20--%20business%20corporations%20act%20%20sbc%202002%20%20c.%2057/00_act/02057_00.htm

Alberta Tarım ve Mesire Arazileri Mülkiyet Yasası:

http://www.qp.alberta.ca/574.cfm?page=A09.cfm&leg_type=Acts&isbncln=0779700023

Ontario Planlama Yasası:

http://www.e-laws.gov.on.ca/html/statutes/english/elaws_statutes_90p13_e.htm

British Columbia Tapu Yasası:

http://www.bc.laws.ca/Recon/document/freeside/--%20l.%20--%20Land%20Title%20Act%20%20RSBC%201996%20%20c.%20250/00_Act/96250_00.htm

Alberta Belediye Yönetim Yasası: http://www.qp.alberta.ca/574.cfm?page=M26.cfm&leg_type=Acts

Kanada Gayrimenkul Birliği: <http://www.crea.ca/>

Ontario Gayrimenkul Konseyi: <http://www.reco.on.ca/>

Gayrimenkulle İlgili İrmalar: <http://www.ie.gc.ca/eis-sic/eis-sic.nsf/11DE/eis-sic53ec9e.html>

Kanada Emlak Vergisi Birliği: <https://epta.org/>

VIII- GÖÇMENLİK

Kanada'da göçmenlik federal hükümetin yetki alanında olup Göçmen ve Mülteci Koruma Yasası (Immigration and Refugee Protection Act) ile düzenlenmektedir. Eyaletler federal hükümete sadece görüş bildirebilirler. Ancak, Quebec eyaletinde hükümet federal hükümetle yetkiyi paylaşmakta olup, Quebec Göçmenlik Yasasına (Quebec Immigration Act) uyulmaktadır.

A- GEÇİCİ YABANCI İŞÇİLER

1. Kanada Genelinde

- Federal hükümetin istihdam politikasına göre Kanada'daki işler öncelikle Kanada vatandaşlarının, sonra da devamlı mukimlerin (permanent resident) hakkıdır.

- Kanada vatandaşı veya devamlı mukimi olmayan yabancıların Kanada'da çalışabilmeleri için öncelikle çalışma izni almaları gerekmekte olup, söz konusu izin verilirken bu kişilerin istihdam olanaklarının olumsuz etkilenip etkilenmediği hususuna bakılmaktadır.
- Kanada'daki bir işverenin yurtdışından işçi getirmek istemesi halinde önce İnsan Kaynakları ve Vasıfları Geliştirme Departmanına (Human Resources and Skills Development Department) bağlı olan Kanada Hizmetler (Services Canada) kurumundan onay ya da olumlu emek piyasası görüşü (labor market opinion) alınması gerekmektedir. Kanada Hizmetler kurumu yabancı işçi alımının gerçekten gerektiğine ikna olmalıdır.
- Ancak, işletmelerin yurtdışındaki şubelerinde çalışmış olan (başvurudan önceki üç yıl içerisinde en az bir yıl istihdam edilmiş olması şartıyla) ve işletme için elzem bilgileri haiz olan kişilerin Kanada'ya getirilmelerinde Kanada Hizmetler kurumunun onayına gerek olmayabilir.
- Kanada'ya gelen geçici işçilerin eşleri ve çocuklarının Kanada'da çalışabilmeleri ve okuyabilmeleri için kendi adlarına çalışma ve okuma izni almaları gerekmektedir.
- İşletmelerin yurtdışındaki şubelerinde çalışan ve Kanada'ya geçici bir süre için, müşterilerle veya işletmenin diğer çalışanlarıyla toplantı, işletme içi eğitim amacıyla gelenler ile satış sonrası hizmet için gelenlerin sadece vize almaları kafi olmaktadır.

2. Quebec Eyaletine Özel Uygulamalar

- Eyalet hükümetinin istihdam politikasına göre eyaletteki işler öncelikle Quebec mukimlerin hakkıdır.
- Quebec mukimi olmayan kişilerin eyalette çalışabilmeleri için federal çalışma izninin yanı sıra eyalet kabul sertifikası almaları gerekmektedir.
- Quebec'teki bir işverenin yurtdışından işçi getirmek istemesi halinde önce İnsan Kaynakları ve Vasıfları Departmanına (Human Resources and Skills Development Department) bağlı olan Kanada Hizmetler (Services Canada) kurumu ile Quebec Göçmenlik ve Topluluklar Bakanlığından (Ministère de l'Immigration et des Communautés Culturelles) onay ya da olumlu emek piyasası görüşü alınması gerekmektedir. Her iki kurum da yabancı işçi alımının gerçekten gerektiğine ikna olmalıdır.

B- DEVAMLİ MUKİMLER

1. Kanada Genelinde (Quebec Haric)

- Kanada'da devamlı mukim olmayak isteyen kişilerin, Kanada dışında bulunan Kanada Büyükelçilikleri, Yüksek Komiserlikleri veya Konsolosluklarına başvuruda bulunmaları gerekmektedir. Bu merciler başvuran kişinin Kanada düzenlemelerine göre göçmenlik için kalifiye olup olmadığını incelerler.
- Devamlı mukimlik dört kategoride ele alınmaktadır.
 - **Aile sponsorluğu:** 18 yaşında ya da 18 yaşından büyük Kanada vatandaşları ile devamlı mukimleri, yakın aile fertlerinin (eş, çocuk, anne, baba vb.) Kanada'ya gelmesi için sponsor olabilirler.
 - **Kalifiye işçiler ve profesyonel meslek sahipleri:** Kanada'ya yerleşmek isteyen kalifiye işçiler eğitim, yabancı dil, deneyim, yaş vb. kriterlere göre incelenirler. 100 puanlık bir sistem üzerinden en az 67 puanı olan işçiler devamlı mukimliğe

başvurma hakkını elde eder. Bu sınıftan başvurmayı planlayan kişilerin son 10 yıl içerisinde en az 1 yıllık iş deneyimlerinin olması gerekmektedir.

▪ **Yatırımcılar, girişimciler ve serbest meslek sahipleri:**

- **Girişimcilerin** bir işletmeyi yönetme, kontrol etme konularında deneyimleri olmalıdır. Bu sınıftan başvuran kişinin bir Kanada işletmesinin %33 ya da üçte birini veya daha fazlasını kontrol etme isteğinin ve vasfının olması gerekmektedir. Devamlı mükim olduktan sonraki üç yıl içerisinde girişimci Kanada'da aktif bir işletmeyi yönettiğini ve en az bir Kanada vatandaşı ya da devamlı mükimine iş kazandırdığını ispat etmelidir.
- **Yatırımcıların** başvurularında bir işletmeyi başarılı bir şekilde yönettiklerini, kontrol ettiklerini veya böyle bir işletmeye sahip olduklarını ve kendi çabalarıyla en az 1.600.000 Kanada doları net varlık sahibi olduklarını ispat etmeleri gerekmektedir. Daha sonra Vatandaşlık ve Göçmenlik Kurumunun (Citizenship and Immigration) kontrolünde 800.000 Kanada doları yatırım yapılması gerekmektedir.
- **Self-employed-serbest meslek:** Kültürel veya sportif alanlarda veya tarım yönetimi konusunda tecrübe sahibi olanlar için uygulanan programdır.

- **Mülteci:** Göçmen ve Mülteci Koruma Yasası uyarınca mültecilerin Kanada'ya gelmesi mümkün bulunmaktadır.

2. **Quebec Eyaletinde**

- Quebec eyaletine yerleşmek isteyen kişilerin önce Quebec Göçmenlik ve Topluluklar Bakanlığına (Ministère de l'Immigration et des Communautés Culturelles) başvurmaları gerekmektedir. Eyaletten onay aldıktan sonra Kanada dışında bulunan Kanada Büyükelçilikleri, Yüksek Komiserlikleri veya Konsolosluklarına başvuruda bulunabilirler.
- Quebec eyaletine yerleşmek isteyenler üç kategoride ele alınır.
 - **Aile sponsorluğu:** 18 yaşında ya da 18 yaşından büyük Kanada vatandaşları ile devamlı mükimleri yakın aile fertlerinin (eş, çocuk, anne, baba vb.) Kanada'ya gelmesi için sponsor olabilirler.
 - **Kalifiye işçiler, yatırımcılar, girişimciler ve serbest meslek sahipleri:** Quebec eyaletine bu sınıftan göçmenliğe başvurmak isteyenleri Kanada genelinde uygulanan sisteme benzer bir sistem beklemektedir. Kişiler deneyimlerine, vasıflarına, maddi olanaklarına göre değerlendirilirler.
 - **Mülteci:** Mültecilerin Quebec eyaletine gelmeleri mümkün bulunmaktadır.

DETAYLI BİLGİ İÇİN:

Göçmen ve Mülteci Koruma Yasası: <http://laws.justice.gc.ca/en/1-2.5/index.html>

Quebec Göçmenlik Yasası: <http://www.canlii.org/en/qc/laws/stat/rsq-c-i-0.2/latest/rsq-c-i-0.2.html>

İnsan Kaynakları ve Vasıfları Departmanı: <http://www.hrsdc.gc.ca/>

Kanada Hizmetler kurumu: <http://www.servicecanada.gc.ca/eng/home.shtml>

Quebec Göçmenlik ve Topluluklar Bakanlığı: <http://www.micc.gouv.qc.ca/fr/index.asp>

Vatandaşlık ve Göçmenlik Kurumu: <http://www.cio.gc.ca/english/index.asp>

Türkiye'de bulunan Kanada Büyükelçiliği: <http://www.canadainternational.gc.ca/turkey-turquie/>

IX- İŞ HAYATINI DÜZENLEYEN YASALAR

- Çalışma hayatı prensip olarak eyalet ve bölgelerin yetki alanına girmekle birlikte, banka, hava taşımacılığı, boru hatları, telefon sistemleri, televizyon ve bölgeler arası trafik federal devlet tarafından düzenlenmektedir.
- Kanada'da işverenlerin:
 - İş Standartları Hukuku,
 - İnsan hakları Hukuku,
 - Federal ve Bölgesel Özel Hayatın Gizliliği Hukuku,
 - Çalışma Güvenliği ve Sağlığı Hukuku,
 - Çalışanların tazmini Hukuku,
 - İş ilişkileri Hukuku(Sendikalar) konularında asgari bilgi sahibi olmaları gerekmektedir.
- İş Standartları:
 - **Asgari ücretler:** Asgari ücretler genel olarak 9-11 Kanada Doları arasında değişmektedir. Bazı iş alanlarında farklı asgari ücretler belirlenmiştir.
 - **Çalışma Saatleri:** Federal, British Columbia, manitoba, Saskatchewan, Northwest, Yukon ve Nunavut'ta maksimum çalışma saatleri günde 8 ve haftada 40 olarak belirlenmiştir. Bazı bölgelerde(Örneğin Quebec) haftalık çalışma saati, 40, bazı eyaletlerde(Örneğin Ontario) ise 48 olarak belirlenmiştir. Alberta'da günde 8 ve haftada 44 saat olarak düzenlenmiştir.
 - **İzin ve tatiller:** Bölgelere göre farklılık göstermekle birlikte, genel olarak 5 yıla kadar çalışma süresine sahip olanlar yılda iki hafta ve yıllık gelirlerinin en az %4 olmak üzere ödemeli olarak izin hakkına sahiptir.
 - **Acil izin:** Çalışanların ücretsiz olarak kısa süreli acil izin kullanma hakları bulunmaktadır.
 - **İşe son verme:** İşverenin mutlaka asgari önceden bildirim yükümlülüğü bulunmaktadır.
- **İnsan Hakları:** Her türlü ayrımcılık yasaklanmaktadır.
- **İş Güvenliği ve Sağlığı:** Çalışma ortamında kazaların önlenmesi amacıyla işveren ve çalışanlara yükümlülükler getirilmiştir. Kurallara uymamanın cezası 1 milyon Kanada Dolarına kadar gidebilmektedir.
- **Tazminat:** Çalışma ortamındaki koşulların iyi olmamasından ileri gelen kaza, hastalık vs gibi durumlarda, çalışanlara tazminat ödenmesi gerekmektedir.
- **İş ilişkileri:** işçi birlikleri, grevler, toplu pazarlıklar vb konulara ilişkin düzenlemeleri kapsamaktadır.

DETAYLI BİLGİ İÇİN:

İş Hayatına İlişkin düzenlemeler:

http://www.hrsdc.gc.ca/eng/labour/workplace_health/index.shtml

X- ANLAŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ

- Kanada'da anlaşmazlıkların çözümü için yargıya başvurulabilir. (Kanada'daki hukuk sistemi için bkz. Bölüm 1- Kanada'nın Devlet Yapısı ve Hukuk Sistemi)
- Medeni hukuk davalarında her eyalet ve bölgede mahkemelerin işleyişine dair kurallar bulunmakta olup, bu kurallar eyalet ve bölgeye göre değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin, ihtilaf davalarında davacı ve davalının davaya ilişkin tüm belgeleri duruşmadan önce sunmaları gerekmektedir. Ancak, Quebec eyaletinde ilk başvuru esnasında belgelerin sunulması gerekmektedir.
- Kanada'da mahkeme masrafları genelde kaybeden tarafa karşılanmaktadır. Ancak, bazı eyaletlerde kademeli masraf karşılanmasına gidilmektedir. Bu sisteme göre genelde kaybeden taraf kazanan tarafın masraflarının %40 ila %50'si arasında değişen bir miktarını ödemektedir. Ancak, kazanan tarafın anlaşma önermesi ya da kaybeden tarafın kötü davranışta bulunması sonucu daha yüksek oranlarda masraf ödemesi mümkün olmaktadır.
- Kanada'da federal ve eyaletler düzeyinde sınıf davaları (class action) imkanı bulunmaktadır. Bir sınıfın haklarının tek bir kişi ya da kişiler tarafından temsil edildiği bu tip davalarda mahkemenin önceden onayı gerekmektedir.
- Ancak, davaların uzun sürmesi ve masraflar dolayısıyla taraflar kendi aralarında uzlaşma ve tahkim yöntemlerine başvurmayı tercih edebilirler. Örneğin, Ontario eyaletinde belirli konulardaki duruşmalardan önce tahkime gidilmesi zorunlu kılınmıştır. British Columbia eyaletinde ise taraflardan biri tahkime gidilmesini isteyebilmektedir. Tahkim kararı mahkemelerce bağlayıcı kabul edilebilmektedir.(Ontario)
- Uzlaşma girişimleri başarısız olursa taraflar yargı yoluna başvurabilir.

DETAYLI BİLGİ İÇİN:

Yasal hizmet veren firmalar:

<http://strategis.ic.gc.ca/app/ccc/sld/empnv.do?lang=eng&profileId=1461&naics=5411>

Kanada Hukuk Birlikleri Federasyonu: <http://www.flsc.ca/en/lawSocieties/websites.asp>

Kanada Tahkim ve Uzlaşma Avukatları: <http://www.adrweb.ca/index.php>